

Det ny Europa

Forord

I løbet af de sidste 20-25 år har Europa ændret sig markant. Berlin-murens fald i 1989 og kommunismens efterfølgende sammenbrud førte de tidligere østbloklande ud i en vanskelig omstillingsproces til demokrati og et økonomisk system på markedskræfternes præmisser. Nogle østeuropæere blev rige, men de fleste blev fattige, og mange benyttede derfor det nye medlemskab af EU til at søge lykken i Vesteuropa. Men hvor Europas indre grænser faldt som følge af det udvidede EU- og Schengen-samarbejde, befæstedes grænserne udadtil. For ikke-EU-borgere blev det ny Europa synonymt med Fort Europa – med tragiske migrationsskæbner til følge. Men selv om stærke kræfter i EU's medlemslande ikke vil være ved det, er Europa allerede multietnisk, for siden 1970'erne har gæstearbejdere (som de hed dengang), flygtninge, indvandrere fra de tidligere kolonier m.fl. sat deres præg på dagligdagen i Europa, især livet i de europæiske metropoler.

Migration på den ene side og kommunismens fald på den anden er de to overordnede strenge for dette temanummer om filmiske fremstillinger af Det ny Europa. De to strenge forenes i Dina Iordanovas indledende artikel om trafficking. Skønt menneskehandel ikke er et specifikt europæisk fænomen, følger en stor del af trafikken underjordiske ruter fra Øst- til Vesteuropa. Med et væld af filmiske eksempler tegner artiklen traffickingens geografi og beskriver denne særegne forretnings forskellige aktører, samtidig med at den argumenterer for, hvordan netop populærkulturelle film kan bidrage til at synliggøre denne oftest usynlige trafik.

Yosefa Loshitzky følger op med en nærlæsning af en håndfuld centrale europæiske film om migranters vanskelige vej til det ugæstfri Fort Europa – og lige så vanskelige tilværelse inden for barrikaderne ... for dem, der når så langt. Mange af dem havner i den såkaldte 'Jungle' uden for Calais i Nordfrankrig, og her har Sylvain George med sin mobiltelefon filmet disse papirløse, der er på stadig flugt fra det franske politi. Ann-Lisbeth Holm har talt med Sylvain George og tegner et portræt af ham og andre i det franske aktivistmiljø, der kæmper imod Sarkozys udlændingepolitik.

Tyskland har længe haft en stor befolkningsgruppe med tyrkisk baggrund – og en række vigtige tyrkisk-tyske filmskabere (ikke mindst Fatih Akin), der har bevæget sig fra såkaldte 'pligtfilm' til 'hybriditetens glæder'. Özgür Yaren opridser den tyrkisk-tyske films historie og beskriver på baggrund af Feo Aladags 'æresdrabfilm' *Die Fremde* (2010), hvordan højreekstremisme og islamofobi har afstedkommet en ny andetgørelse af særligt de tyrkiske kvinder i Tyskland.

Også i Storbritannien kender man til højreekstremisme og udskillelse af indvandrere, men i en analyse af Gurinder Chadha og Meera Syals populærkulturelle film, romaner og tv-programmer argumenterer Eva Jørholt for, at Chadha og Syal har bidraget til et holdnings-skred, som gradvis og umærkeligt har ført til en bred anerkendelse af det britiske samfunds mange etniciteter og kulturer.

Nele Wollert indleder nummerets anden del med at se på de tyske genforeningskomedier, der fulgte i kølvandet på Murens fald. Særligt fremhæver hun, hvordan disse komedier

– bl.a. *Good Bye, Lenin!* – gør op med klichéen om det grå hverdagsliv i DDR og søger at fremhæve østtyskernes unikke, og positive, identitet.

Derfra til Rusland, hvor ytringsfriheden ikke har fået bedre kår efter kommunismens fald. Vibeke Sperling tager temperaturen på den hensygnende russiske dokumentarfilm, men præsenterer samtidig en flok stærke udenlandske dokumentarer om dagens russiske samfund. I Polen, derimod, står dokumentarfilmen stærkt. Mikołaj Jazdon inviterer på en guidet tur i den aktuelle polske dokumentar- og fiktionsfilms fremstilling af det post-kommunistiske Polen.

Rumænien er overraskende det tidligere østblokland, hvis filmkunst har klaret den vanskelige omstilling til de nye markedsbetingelser bedst. Morten Egholm giver en introduktion til den rumænske nybølges hverdagsdramaer, der bæres af en ofte gravsomt humor. Anderledes i nabolandet Bulgarien, hvor den nationale film kæmper for sin overlevelse. Mikael M. Lyshede fortæller historien om en filmkultur, der gik ned med et slagtilfælde og ikke rigtigt har været sig selv siden.

I serbisk film tager man i disse år et opgør med fortidens synder – hvilket ytrer sig i brutale sex- og voldsexcesser på lærredet. Spela Zajec går tæt på de serbiske desperadofilm og udlægger deres brutalitet som forsøg på at placere eller fralægge sig ansvaret for landets problematiske krigshistorie.

Med sine på én gang umådeligt smukke og dybt pessimistiske film er ungarske Béla Tarr i en kategori helt for sig selv. Jesper Andersen følger ham på en rejse, der starter i det ungarske mudder og rækker langt ud i kosmos.

Nummeret ender i Italien, hvis ministerpræsident er godt i gang med at afvikle det demokrati, som Vesten ellers har søgt og stadig søger at eksportere til resten af verden. Eftersom Berlusconi kontrollerer både offentlige og størsteparten af landets private medier, er det småt med film, der forholder sig kritisk til fyrsten. Der er dog nogle få uforfædede sjæle, der forsøger at tage kampen op, bl.a. satirikeren Sabina Guzzanti, som Mads Frese introducerer læserne til.

Næste nummer af Kosmorama kommer til vinter og handler om de ny tv-serier.